

ПРИКАЗИ И ОСВРТИ

УДК: 355.231/.237(497.11)''1850/2025''

DOI: 10.5937/pnb29-59787

Осврт

Политика националне безбедности

Год. XVI вол. 29

бр. 2/2025.

стр. 203-207

*Срђан Благојевић**

*Војна академија, Универзитета одбране,
Београд, Република Србија*

ОСВРТ – 175 ГОДИНА ВОЈНОГ ШКОЛСТВА

У години када обележавамо значајан јубилеј, 175 година војног школства, у српском друштву повеле су се многе расправе на тему образовања и система образовања наше државе уопште. Настале противуречности на релацији носилаца политичке власти и носилаца реализације образовне функције – универзитета и факултета и последице које су уследиле као производ неусаглашености и неусклађености мотива, интереса и циљева, али и могућих начина њиховог задовољавања и остваривања бациле су сенку на значај овог нашег великог јубилеја, али и на наше планове да га на достојан начин, током читаве ове календарске године и обележимо. Због тога смо изузетно захвални часопису *Политика националне безбедности* што нам је и у овим сложеним друштвеним околностима резервисао позицију међу битним субјектима националне безбедности. Уредништво је и тиме показало своју способност да, без обзира на тренутне индуктивне појаве и процесе итекако цени снагу дедукције и дедуктивног сазнања. Дедуктивним приступом није тешко доћи до закључка да је војно образовање за државу Србију одувек имало

* Имејл адреса: srdjan.blagojevic@mod.gov.rs; ORCID: 0000-0002-3229-4125.

стратегијски значај, а политика националне безбедности празна је флоскула без расправа о институцијама од стратегијског значаја и истинске жеље за њиховим перманентним развојем.

Развој сваког друштва, било да говоримо о савременом или његовим претечама није могућ без развоја образовних и васпитних функција/е. Пропорционално наведеном, незамислив је развој војске и одбрамбене функције без развоја војног образовања и васпитања који чине есенцију свих будућих праваца развоја, својим квалитетом одређују његове крајње домете, а врло често и судбину држава и народа.¹

На оснивање војне школе у Кнежевини Србији утицали су револуционарни догађаји у суседном Аустријском царству. Као одговор на те догађаје 18. марта 1850. године кнез Александар Карађорђевић одобрава Пројекат о устројству Артиљеријске школе, чији је творац био Илија Гарашанин. Првобитни назив није осликавао њену пуну намену. Она је од оснивања била општа војна академија, у којој су се школовали официри пешадије, коњице, инжињерије и артиљерије (видети Ђukić 2025).

„Оснивањем Артиљеријске школе у Београду, 1850. године, отворено је најзначајније поглавље у развоју официрске професије. До тада, српски официри су своје чинове или на сабљу и добили или су их стекли у иностранству. Без ње није могло да буде ни речи о војном професионализму у Србији. С њеним оснивањем, отварале су се перспективе изградње савремене војске, као темељне државне институције, у складу са водећим схватањима 19. века.”²

Војно је образовање, од самог зачињања па до данас, било у додиру са образовном функцијом наше државе и нашега друштва, било њен важан чинилац, али и чинилац развоја не само војске и одбрамбене функције, већ чинилац развоја државе и њених битних политичких функција. Међу њеним првим наставницима, поред официра, стајала су и четворица редовних професора београдске Велике школе. Касније су и официри предавали у Великој школи, а један од истакнутијих био је пуковник Јован Драгашевић (видети Јovović i Šuljagić 2016). Непуних 30 година касније дошло је до признања пуне независности Кнежевине Србије 1878. године. Њој су увелико допринели официри који су чинили четвртину

¹ Једна од одлика савременог друштва је и та да есенције стоје наспрам склопова, а да шира примена теорије склопова када су у питању друштвене организације и начини његовог уређења могу негативно утицати на суштину ствари – есенцију: О односу склопова и есенције видети Delanda 2018.

² Срђан Старчевић у предговору репринта књиге Pavlović 2025, 8–9.

високообразованог становништва ондашње Србије. То је дало подстицај за свеобухватну реформу државне управе и војске, те је на предлог потпуковника Јована Мишковића (видети Муџибабић 2004), министра војног, 1880. године кнез Милан Обреновић одобрио Закон за устројство Војне академије. „Упис у Војну академију у то време био је нарочито значајан корак за сваког младића понаособ, као и за српску војску и Србију. Историја ове официрске школе нераскидиво је повезана са историјом Србије [...]” (Муџибабић 2004).

У самом оснивању Артиљеријске школе незаменљиву улогу имао је и њен први управитељ, по националности Чех, по струци правник Франтишех Зах (*František Alexandr Zach*), који се официрском униформом и еполетама окитио тек приликом оснивања школе – званичне претече Војне академије. Од капетана 1850. до генерала 20 година касније, један од тврдох заговорника идеје да Србија постане кључни субјект око којег ће се ујединити Јужни Словени, учесник српско-турских ратова 1876–1878, Франтишех-Фрањо Зах оставио је неизбрисив траг као један од најзначајнијих реформатора ондашње војске и несумњиво утемељивач војног школства у Србији (видети Јовановић 2010).

И већ од прве реформе до данас Војна академија је пратила токове развоја војних вештина и војних наука, вредновала сопствене способности и капацитете у односу на актуелне и будуће потребе, одмеравала са другим европским и светским академијама, мењала се и прилагођавала у складу са потребама времена, војске, државе и друштва.

Од јединствене Војне школе, преко устројене Ниже и Више, потоњих видовско-родовских академија, послератних училишта, преко седам војних академија распоређених широм бивше Југославије, школских центара, премештања школа и академија и поновног интегрисања, Војна академија је делила судбину наше војске и наше државе. Њено трајање говори да почива на чврстим темељима у које су положена знања, вештине, подвизи, мисли и замисли, али и животи наших претходника, управитеља, начелника, команданата, професора, али и свих официра који су се у њој школовали. Зато смо дужни да негујемо посебан вид захвалности нашим претходницима.

Војна академија је данас високошколска јединица Универзитета одбране од стратегијског значаја. У исто време и ратна јединица и високошколска установа у којој се негује спој војничког и академског, традиционалног и савременог, теоријског и практичног. Загледана у академске висине, чврсто опасана, прописно практикује војну струку

и науку. У њој се професорски позив обавља часно и непрекидно, а његову суштину чини несебично давање и изградња свега оног што је официру неопходно, знања, вештина, физичке и менталне снаге, искуства, борбеног духа, патриотског набоја и осећаја за колектив. Највећа њена вредност су вредни и часни људи.

Последњих година, поред реализације редовних задатака, остварени су и резултати вредни помена. По први пут су акредитоване мастер и докторске студије у области Војних наука.³ После вишегодишње паузе поново је акредитован студијски програм Противваздухопловна одбрана, као и модул Геодезија, оба у области Војних наука. Повећан је број објављених радова у релевантним стручним и научним часописима, издата је Монографија „175 година Војне академије”, снимљен документарни филм, издата поштанска маркица, а после више деценија објављен је први број часописа *Академац*. Повећани су смештајни капацитети, потпуно су опремљена и свечано пуштена у рад три новоопремљена кабинета, кабинет Радарске технике, као и кабинети Ваздухопловног машинства и Технолошког инжењерства. Опремили смо се најсавременијом борбеном опремом. Интегрисали смо кадете у процес основне обуке у улози инструктора, као и у систем обезбеђења касарне *Генерал Јован Мишковић* у улози чувара. Оформили секцију тактике. Повећали смо број кадета на школовању, а за три претходне године удвостручили број кадета – будућих пилота. Реализовали смо велики број међународних активности и размењивали искуства и одмеравали се са најразвијенијим светским академијама. И одговорно тврдимо да смо у самом светском врху када су у питању излазне компетенције најмлађих официра.

Војна академија ће ове године одшколовати најбројнију генерацију официра у последњих десет година. Ови млади људи једнако добро познају наоружање и тактику свога рода и службе, што су и потврдили на скорашњем приказу оспособљености. Говоре по један светски, а служе се бар још једним страним језиком, информатички су писмени, физички спремни, очврснули на дугим маршевима у свим временским условима, прекаљени кроз секције борилачких вештина, окићени спортским медаљама и признањима са разних такмичења: у знању, култури, и вештинама. Храбри, мотивисани, пожртвовани. Учесници бројних медијских и јавних

³ О проблемима који су постојали у претходном периоду у којем Војне науке нису биле признате у систему наука у Србији, видети Blagojević, Starčević i Zogović 2019.

наступа. Потврђени су хуманитарци и добровољни даваоци крви. Представљају национално најпросвећенији део млађе популације нашег друштва. Спремни на изазове актуелних и будућих времена. Наш су понос и наша су нада.

Захвални смо свим субјектима система одбране који су заједно са нама допринели оствареним образовним и васпитним резултатима, Ректорату Универзитета одбране, командама и јединицама Војске Србије, али и свим образовним и научним институцијама са којима негујемо дугогодишњу сарадњу.

Припадницима Војне академије одајем признање и честитам овај велики јубилеј. Осећајте се поносно што сте део једног историјског записа дугог безмало два века.

Искористио бих ову прилику и да пошаљем поруку нашим будућим официрима. *Поштовани кадети, где год својом чизмом загазили, до којих год војничких и академских висина досегли, немојте никада заборавити своје исходиште, своју породицу и вашу Академију. Војна академија се и одржала и развијала све ово време зато што су на њена давања српски официри давањем узвраћали.*

РЕФЕРЕНЦЕ

- Blagojević, Srđan, Srđan Starčević, i Mihailo Zogović. 2019. „Nauke odbrane ili vojne nauke – pola veka bez odgovora.” *Vojno delo* 71 (7): 178–188. DOI: 10.5937/vojdela1907178B.
- Delanda, Manuel. 2018. *Nova filozofija društva teorija sklopova i društvena kompleksnost*. Novi Sad: Mediterran Publishing.
- Đukić, Slobodan. 2025. *Vojna akademija: (1850–2025)*. Beograd: Medija centar Odbrana.
- Jovanović, Nebojša. 2010. *Knez Aleksandar Karađorđević (1806–1885)*. Beograd: Albatros plus.
- Jovović, Božidar, i Radosav Šuljagić. 2016. *Jovan Dragašević oficir, naučnik, pesnik, profesor i ratnik*. Beograd: MC Odbrana.
- Mučibabić, Spasoje, ur. 2004. *Misao i delo đeneralala – akademika Jovana Miškovića*. Beograd: Vojna akademija Vojske Srbije i Crne Gore škola nacionalne odbrane Beograd.
- Pavlović, Todor. 2025. *Doktrina i razvitak taktike i drugi tekstovi*. Beograd: Dobroljublje.

* Овај рад је примљен 26. јуна 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30. јуна 2025. године.